

האם ארץ ישראל מסוגלת 'לאכול' או 'להקיא'?

ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה
את הגוי אשר לפניכם

ופירש רש"י: "ולא תקיא הארץ אתכם - משל לבן מלך שהאכילוהו דבר מאוס, שאין עומד במעיו אלא מקיאו, כך ארץ ישראל אינה מקיימת עובדי עבירה".

וכי ישאל השואל: מה שייך ענין של 'הקאה' אצל ארץ דוממת? וכי הארץ אוכלת או מקיאה?

הן על כך גילה לנו רבינו, שאכן 'ארץ ישראל' היא ארץ ש"אוכלת" את הוישוב בה, והיינו שכשם שכשדאם אוכל נהפך המאכל לחלק ממנו, כך גם כשהאדם יושב בארץ ישראל, אזי הוא הופך לחלק ממנה וקדושתה!

ואלו הם דברי רבינו:

"כשמקורב להצדיק, אף שאינו מקבל ממנו כלל, הוא גם כן טוב מאד. והאמונה לבדה שמאמין בהצדיק, מועיל לעבודת השם יתברך. כי טבע האכילה מהמזון נתהפך לניזון, כגון שהחיי אוכלת צומח כגון עשבים, נתהפך העשבים לחי, כשנכנסין בתוך מעיה. וכן מחי למדבר, כשהמדבר אוכל החי, נתהפך החי למדבר. ולכל מקום שנכנס לשם המזון שנתחלק להאיברים, נתהפך למהות האיבר ממש שנכנס לשם. כגון החלק מהמזון הנכנס למהות נתהפך למהות, והנכנס ללב נתהפך ללב, וכן לשאר האיברים.

זהו: 'ארץ אוכלת יושביה', כי ארץ הוא בחינת אמונה, כמו שכתוב 'שכן ארץ ורעה אמונה'. וזהו 'אוכלת יושביה', כי כשנכנס לארץ, שהיא בחינת אמונה, נאכל אצלה, היינו שנתהפך למהותה. היינו כשדבוק להצדיק ומאמין בו, שהוא בחינת ארץ, נאכל להצדיק ונתהפך למהות הצדיק ממש.

וכן ארץ ישראל בעצמה, יש לה גם כן הכח הזה. ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה 'כל הוישוב בארץ ישראל שריו בלא עוון, שנאמר העם הוישוב בה נשוא עוון', כי היא 'ארץ אוכלת יושביה', שהיושב שם נאכל אצלה, ונתהפך למהותה הקדוש. ועל כן אפילו המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מובטח לו שהוא בן עולם הבא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל שם" (ליקוטי מוהר"ן קסט).

ומאחר ששייך אצל ארץ ישראל מושג של 'אכילה', שייך אצלה גם ענין של 'הקאה' רחמנא ליצלן...

שכן, הדבר תלוי בכוונת האדם, וכדברי רבינו בהמשך התורה:

"אך אף על פי כן העיקר תלוי ברצון - אם רצונו חזק מאד להתקרב להשם יתברך ולעבוד אותו, רק שקשה לו לשבר תאוות גופו, אז על ידי התקרבות ואמונת הצדיקים, הוא בחינת אכילה, ונאכל להצדיק, היינו שנתהפך למהותו כנ"ל. אך אם אין רצונו כלל לעבוד את השם, לא יועיל לו שום התקרבות לצדיקים, והוא בחינת מזון שאינו נתהפך לניזון. כגון אם אוכל אכילה שאין הטבע סובלת אותו, אזי אינו מתעכל ואינו מתהפך לניזון, רק הגוף מקיאו אותו. כן הוא בחינה זו ממש, כי אינו נאכל כלל להצדיק, אף שמקורב אצלו. כי הצדיק אינו יכול לסבלו, ומקיאו אותו. והוא בחינת הכתוב בארץ ישראל 'כאשר קאה את הגוי', דהיינו שאינה יכולה לסבלו להיות נאכל אצלה שיתהפך למהותה, רק היא מקיאה אותו. ה' יצילנו" (שם).

וכך מסכם זאת מוהר"ן בליקוטי הלכות:

"מי שכוונתו לשמים באמת, שנוסע לארץ ישראל כדי לשוב על ידי זה להשם יתברך, בוודאי תועיל לו ארץ ישראל מאד, כי על ידי זה שנכנס לארץ ישראל על ידי זה לבד נכלל אצלה ונתהפך למהותה הקדוש, ועל כן אפילו המהלך ארבע אמות בארץ ישראל וכו'. אבל אם אין רצונו כלל בשביל עבודת ה' לכלות הרע שלו, מה יועיל לו ישיבות ארץ ישראל, כי היא מקיאה אותו בבחינת 'כאשר קאה' וכו'" (ליקוטי עצות, א"י גי. ע"פ ליקו"מ קסט).

שאלה:

למדתי בשיחות הר"ן אזהרת הבעש"ט ורבינו הק' שלא לאכול בצל שאינו מבושל או מטוגן, וכך איתא שם: "הזהיר מאד לבלי לאכול בצלים חיים כלל, אפילו עם שמן או שומן ואפילו על ידי תערובות כגון על ידי ביצים וכיוצא, ואפילו בשבת. והלעגי על האומרים שבשבת מצוה לאכול דבר המזיק שהם בצלים חיים ואמר שהם מזיקים מאד לכמה דברים, וחשב אז כמה ענייני חולאת ומכאובים וחלישות שגורמים, אך שכחתים בפרטיות. אך הכלל שהחמיר מאד והזהיר מאד לבלי לאכול חיים כלל אפילו על ידי תערובות ואפילו בשבת. רק מבושלים מותר לאכול. ובתחילה שאלנו אותו על זה מחמת ששמענו בשם הבעל שם טוב זה שהזהיר מאד לבלי לאכול בצלים חיים, ואמר שבדואי כן הוא והתחיל לחשוב לכמה דברים הם מזיקים וכו' כנ"ל ואז שמענו כל הנ"ל" (שיחות הר"ן, רסה).

והתעוררה השאלה: האם גם בצל ירוק הוא בכלל זה, או שזא אפשר לאכול גם בלא בישול וטיגון?

אשמח אם תוכלו לברר זאת.

תשובה:

לכבודו של השואל הנכבד ולתועלת הרבים, פנינו לכמה מחשובי אנ"ש בשאלה זו, והרינו להציג מה שעלה במצודתנו:

בתחילה נביא את אשר נדפס לאחרונה משיעוריו של רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל ('שעם זקנים' קונטרס ע"ב) ששואלים אותו האם היה רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל אוכל בצל ירוק שאינו מטוגן, ועונה שראבר"ן היה אומר שכונת רבינו לא הייתה על בצל ירוק.

[אלא שהוא עצמו מסייג את דבריו, וטוען שאם יתחיל האדם להקל בזה יבוא גם לאכול בצל שכבר גדל יותר ויש בו כבר ארס וחריפות].

זה לשונו:

"(השואל: ר' אברהם ב"ר נחמן האט געגעסן גרינע ציבל?) ער פלעגט זאגן אז דער רבי האט נישט דאס געמיינט. די גרינע - נאר בשעת זיי האבן נאך די ווייסע הארלעך - זיי האבן נישט קיין שום שארפקייט אין זיך. אבער אז מען הייבט אן צו עסן - די ציבל וואקסט דאך זייער גיך, און היינט מעג איך נאך, און מארגן טאר איך נישט. אז איך עס היינט וועל איך עסן מארגן אויך. געקאכט מעג מען עסן"

נמצא עכ"פ שראבר"ן חיזוה דעתו בפירוש שאין כוונת רבינו לבצל ירוק, ואפשר לאכול כשהוא חי.

כך גם מספרים צאצאיו של רבי שמואל הורוויץ זצ"ל, שהיה אוכל בצל ירוק כשהוא חי. ומן הענין לצייין שגם ביומנו "מי שמואל", הוא מספר על אחת מנסיעותיו יחד עם אנ"ש לאתרא קדישא מירון, ומספר לפי תומו שאכלו בשבת קודש בצלים ירוקים, וכך הוא מספר:

"וקנינו אנחנו בשבילנו אוכל על שבת בצלים ירוקים וקישות

בירור בענין אכילת בצל

ומלפפונים ולחם, ובכן נסענו על החמורים שני אנשים על חמור אחד, ואני ורבי שמעון הלל על חמור אחד, עד שבאנו סמוך למירון, ושם ירדנו מעל החמורים והלכנו רגלי, ובכל הדרך ניגנו הזמר בר יוחאי, והזמר ואמרתם כה לחי, והזמר של רבי יצחק ברייטער, עד שבאנו לחצר רשב"י זיע"א" (ימי שמואל, פרק קט). "והיינו ישינים על המחצלות מבלי שום כר לראשנו ושום בגד לכסותנו, כי לא היה לנו, וגם מים שאבנו מהבור, ושתינו ישר מהדלי כי לא היה לנו שום כלי, ולאכול היה רק לחם עם דגים מלוחים ובצלים ירוקים" (שם, פרק קי).

כך גם מוסר הגרי"מ שליט"א, שכך ראה אצל אנשי שלומנו בארץ ישראל שאכלו בצל ירוק כשהוא חי.

מאידך, כבר הזכרנו את דברי רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל שעל אף שמסר בשם ראבר"ן שאין כוונת רבינו לבצל ירוק, אעפ"כ הוא כשלעצמו לא היה נוחא ליה להורות כך לרבים.

ואכן, אחד משומעי לקחו של רלו"צ מוסר לנו שכאשר שאל אותו על כך ענה לו: "יונגע ציבעלע! אלטע ציבעלע! מ'עסט נישט קיין ציבעלע".

וכך מוסר לנו עוד אחד משומעי לקחו, שענה לו בפסקנות: "נישטא קיין חילוק צווישן ציבל און גרינע ציבל. מ'גיס דאס א פרעגל אפ אביסל און וויזן".

[וא' מאנשיו ששמע ממנו שיעורים משך שנים רבות טוען שבשנים הראשונות היה אומר שבצל ירוק מותר, ובשנים מאוחרות יותר, כנראה בעקבות שדברו איתו על זה עוד ודנו בזה וכו', הוא התבטא: "מה החכמות האלו? יבש לא, ירוק כן? הכל נחשב לבצל"...]

ובשם אחד מבניו של רבי שמואל ספירא זצ"ל שמענו שעל עצמו החמיר שלא לאכול, אבל על בני ביתו ועל ילדיו לא החמיר...

סוף דבר:

מעיקרא דמילתא נראה שלא לכך התכוון רבינו, אלא שהיו שבכל זאת חששו לכך.

לסיום ענין זה נעתיק דברים שנדפסו בספר שיח שרפי קודש ('חלק ו' אות ש"ג):

"היו אומרים אנשי שלומנו: כמו שיעצנו רבינו עצות גבוהות וקדושות כדי שנתעלה על ידם מעלה מעלה, כמו כן מצד שני ציווה עלינו דברים והנהגות פשוטות כמו לבלי לעשן, ולבלי לשותת יי"ש, ועוד הנהגות רבות יקרות, שאף שהם נדמים כפשוטים, הרי לאמת גבוהים ורמים הם בשורש נשמתנו. ואותו צדיק שציווה עלינו והזהירנו על ענין תיקון חצות לילה והתבודדות מחוץ לעיר וכדומה ועוד עבודות גדולות ורמות, הזהירנו כמו כן על איסור העישון ולבלי לאכול בצל חי ועוד הנהגות פשוטות כדומה לזה. ומחוייבים אנו לשמוע לו בכל עצותיו".

פנינים מאירים וחידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים זי"ע
מתוך רשימותיו של הגרי"ם שכמעט שליט"א אשר ציון ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת אחרי

עמידה בנסינות הוא רק בהרחקת הראיה והמחשבה

דבר ואמרת וגו' (ויקרא יח, ב). הנה ידוע הוא כי כל מצוות אשר צוה ה' לעם קדושו הם מצוות שיכול האדם לעמוד בהם, ויטה עצמו אל הרצון לעשותם, זולת מצוות פרישת העריות הוא דבר שנפשו של אדם מחמדתו ואונסתו עליהם לעשותם, זולת בהתעצמות הרחבת ב' דברים מהאדם, והם מרחק הרגש ראות העין, ומרחק בחינת החושב, ואם ב' אלו לא יעשה אין אדם שליט ברוח זה לכלותה ממנו, כי כל שלא תהיה לו הרחקת הרגש הראות בדבר, הגם שירחיק בחינת החושב לא ישלוט בעצמו כללות ממנו הכרח החשק.

אור החיים ויקרא פרשת אחרי יח, ב ד"ה דבר ואמרת